

O prekmurskih Slovencih

August Pavel

O narodopisni in jezikovni razdelitvi prekmurskih Slovencev sem si pridobil iz ljudskega govora sledeči pregled:

»*Bomécce*« (*bomécke* v gornjem in srednjem govoru, *bojnécje* v južnem) so prebivalci vasi *Slovenska vés*, *Spougnji-*, *Goùrnji Siník*, *Čöpence*, *Dòlence*, *Štèvanovce* in v njih bližini. V njihovem jeziku, zlasti v Slovenski vési, moro ugotoviti mnogo zanimivih in važnih posebnosti, n. pr. — da omenimo le eno — v Slovenski vési in okolici govore tudi ženske o sebi v moškem spolu: »gja san šou, un je šou« lahko reče o sebi moški in ženska. Isto sem opazoval še v jeziku prebivalstva v Mačkóvcih, Otóvcih in Stánjovcih in v okolici. Vsekakor je to tak dušeslovni pojav, kakršnih so v slovanskih jezikih le malo odkrili raziskovalci duševnosti in jezika.

Zanimivo je pripovedno izročilo, ki še danes živi med ljudstvom in je v zvezi z vasjo *Stánjofce* ter z njenim imenom. Ta pripovedka tako-le razlaga ime te vasi: »da so Slovènci na té krajé prišli, te so óprvin f Stánjofci stánoli; tòu je te büu te vèlki stàn; te máli stán so pa prèj f Küšťanovci držáli. Od téc so se pòton rasplòdili po slovenski brigáj i dolínaj. Ali tòu je že dávnok — dávnok bilòu, lejko šče več kak gjèzero pét stòu leit . . .«.

»*Bákargje* (*bákarge*, *bákarje*)«: s tem imenom nazivajo nekateri tiste Slovence, ki s kravami obdelujejo zemljo (»štèri z bàkmi, s krávami orgjéjo«), tedaj prebivalce gričevnatih, hribovitih krajev; zlasti »*bomécce*« radi imenujejo tako Slovence, ki prebivajo južno od njih: prebivalce krajev *Svéti Djüri*, *Sláveče*, *Sòtina*, *Večeslafce*, *Grád*, *Ótofce* itd. Po mnenju drugih nas pa vodi izvor imena »*bákargje*« v dobo zemljiškega podložništva: »pr Grádi je büu nigda svèita en grof, poimèni nikši Vákar; lidgjé, štèri so k njemi na gospòčino (tlako) odili, so ga zváli za Bákara, a ùni samí so se pa zváli ódnjega bákargje, kak kí njèmi slíšijo . . .«.

»*Ravenci* (*rovènci*; *ravénec*)«: prebivalci ravnine, ki se pričinja pri Cankovi, približno do Sòbote: vasi *Skàkofce*, *Kràjna*, *Poláince* itd. V njihovem jeziku je dokaj tujk, zlasti nemških. Radi tega je njih besedni zaklad glede izvornih besed najbolj reven.

»*Dolenci (dòlinci; dòlinec)*:« prebivalci doline; ljudstvo ravnine proti Soboti in Beltincem, vključno s soboško okolico. Njih jezik označuje pogostejša raba dvoglasnikov (delao — delo, glédao — glédo, nábrao, nábro itd.).

»*Goričanci (goričánc, goriček, gorički vrhé, goričànk)*:« »ki po brigáj, po goráj prebivajo« okoli krajev *Sveti Sebeščán, Vádarce, Bòdonce, Váneče, Moščánce, Dánkofce, Kúšťanofce, Proséčka vés, Vídonce* itd. O njih šaljivo pravi ljudska pesem, da

*Závec je gorički sin,
slátko vínce píje,
dàre trbèi pláčati,
te se f šúmo skríje.*

Njihov jezik je razmeroma najčistejši, besedni zaklad najbogatejši.

»*Lèdaščargje (lèdaščarge)*:« okòulik *Lèdave* — prebivalci vasi na ravnini ob reki *Ledavi: Topolòufce, Strùkofce, Púžafce* itd.

»*Marki (màrko, mârkec)*:« ljudstvo v krajih *Rakičan, Bòltince, Bràtonce, Odrijànce, Bistrica, Črènslofce* in v njih okolici. Ko sem poizvedoval o izvoru tega ljudskega poimenovanja, so mi odgovorili, da: »zàto se zovéjo mârki, àr je sàkšemi drùgomi mârko, mârkec imé«. Najbrž je tu nastala tudi krasna balada »Marko skače . . .«. Ljudstvo zelo rado poje, tako da je prav tu čuti iz ljudskih ust največ popevk, romanc in balad. V njihovem vsakdanjem življenju sta jim neločljiva spremljevalca — *túrba* in *bàt*. Tudi v cerkev so nekdanj hodili s torbo, s čimer se »Slovenskoga kmeta pesen« samozavestno baha:

Či nedèla príde, gjopo si tè odenem
i na pléča vržem turbo, k meši tak idem.

Njihov jezik označujeta zlasti dve lastnosti: 1. j ostane največkrat čist, tudi za soglasniki; 2. v nekaterih besedah, zlasti v enozložnicah, izgovarjajo mesto labialnega *â* dolg ilabialni *á* (*sán* — *sàn, mán* — *màn* itd.). Ker prebivajo v bližini madžarske meje, je poleg hrvatskega vpliva močan tudi madžarski vpliv.

»*Rèkaške (rekašce)*:« prebivajo jugozapadno od »Markov« (*Bákofce, Kroug* itd.); naziv je zbadljivka: »àr skòron sàkši kròf nòsi«.

»*Mòrčargje (mòrčarge)*:« prebivalci v vaseh ob bregu *Mure (Móra)*.

»*Varašàнки, varašànci*:« (= meščani): naziv prebivalcev vasi *Túrnišče*, ki je bila po ljudskem izročilu pred turškim gospodstvom poljsko mesto z velikim prometom.

Cankovsko narečje se razprostira zapadno od jezikovnega okoliša »Ravencev« in v neposredni sosesčini štajerske meje. *Cánkova* sama leži približno tričetrti ure oddaljena od nemškega mesteca *Radgone* ob obmejnem potoku *Kùčnici*. Krog in krog leže vasi s popolnoma slovenskim prebivalstvom: *Koròufce, Gòronce, Črnce, Krášce, Topolòufce, Skàkofce*; prebivalci

skoro vseh teh vasi pripadajo k »Ravencem«. Onstran Kučnice ji ležita najbliže dve štajersko-slovenske vasi: *Zankoufce* in *Gôrca*. Obe se pričenjata močno ponemčevati; njiju prebivalstvo brez vsake težave razume prebivalce Cankove, dasi se njihova štajersščina, narečje slovenščine, v marsičem razlikuje od naše slovenščine.

Potentakem se torej srečujejo na Cankovi trije tuji vplivi: 1. preko Radgone močan nemški tok, ki se v cankovskem narečju zlasti opazno kaže v besednem zakladu; 2. vpliv narečja slovenskih vasi, ležečih onstran Kučnice; 3. madžarščina v upravi in šoli pa samo po sebi umevno vpliva najbolj močno na besedni zaklad.

Iz uvoda v *A vashidegkúti szlovén (vend) nyelvjárás hangtana* (Budapest 1909), str. 3—5 prevel Vilko N o v a k.

(Opomba prevajavca: Krajna imena so zapisana v cankovskem narečju.)